

Research Paper

Structural Model of the Relationship between Academic Meaning, Family Flexibility, Academic Support and Perception of the Classroom Environment with Academic Buoyancy with the Mediating Role of Academic Flourishing in 12th Grade Female Students in Shiraz

Seyyed Farrokh Ravavi Motlagh¹, Farah Naderi^{*2}, Fatemeh Sadat Marashian³, Fariba Zargar Shirazi⁴

1- Ph.D. Candidate in Educational Psychology, Department of Psychology, Ahvaz branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

2- Professor, Department of Psychology, Ahvaz branch, Ahvaz branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Psychology, Ahvaz branch, Ahvaz branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

4- Visiting Assistant Professor, Department of Psychology, Abadan branch, Islamic Azad University, Abadan, Iran.

Received: 2021/11/19

Revised: 2022/05/11

Accepted: 2020/05/30

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jpmm.2022.29307.3535

Keywords:

Academic meaning, family flexibility, academic support, perception of the classroom environment, academic buoyancy and academic flourishing

Abstract

Introduction: The aim of this study was to investigate the relationship between academic meaning, family flexibility, academic support and perception of the classroom environment with academic buoyancy with the mediating role of academic flourishing in 12th grade female students in Shiraz.

Materials and Method: The research method is descriptive-correlational. The statistical population included all students in the number of 8681 who were selected as a sample using 400-stage cluster random sampling method. To collect research data from six standard questionnaires of educational meaning Henderson-King and Smith (2006); Shakeri Family Flexibility (2003); Sands and Plankt (2005) Academic Support; Perception of the Dundee Classroom Environment (2001); Martin and Marsh (2008) academic buoyancy and Diener et al. (2010) academic flourishing were used. The validity of the questionnaires was calculated using content and face validity, and its reliability was calculated through Cronbach's alpha coefficient and was estimated 0.86, 0.84, 0.85, and 0.82, respectively.

Results: The results showed that family flexibility, academic support and perception of the classroom environment have a significant and positive effect on academic buoyancy and academic flourishing has a mediating role in the model

Conclusion: Students' academic buoyancy model can be increased by increasing the independent and mediating variables.

Citation: Ravavi Motlagh, S.F., Naderi, F., Marashian, F.S., Zargar Shirazi, F., Structural Model of the Relationship between Academic Meaning, Family Flexibility, Academic Support and Perception of the Classroom Environment with Academic Buoyancy with the Mediating Role of Academic Flourishing in 12th Grade Female Students in Shiraz., *Journal of Psychological Methods and Models* 2022; 13 (47): 143-160.

*Corresponding Author: Seyyed Farrokh Ravavi Motlagh

Address: Professor, Department of Psychology, Ahvaz branch, Ahvaz branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

Tell: 091701110916

Email: nmafrah@yahoo.com

Extended Abstract

Introduction

Academic buoyancy of all students, especially female high-school students, is a major concern of school managers and about 20%-40% of students have academic non-buoyancy, and about 5%-10% report severe academic non-buoyancy (1). Factors affecting academic buoyancy are categorized into three levels of psychological, school- and educational participation-related, and family- and peer-related factors (Farid & Ashrafzadeh, 2021). Academic flourishing is an antecedent of psychological factors affecting academic buoyancy (20). Academic meaning is another antecedent of factors related to school and educational participation (10). Meaning refers to the internal implication of education. Career preparation, independence, finding a direction for the future, learning, social connections, the world, self-development, taking the next step, stress, and escape are the components of academic education (11).

The antecedents related to family- and peer-related factors include academic buoyancy and family flexibility (20). Family flexibility refers to the degree of change in family structure, control, and discipline.

Research supports a potential correlation between academic meaning, family flexibility, and academic support, perceived classroom environment, academic flourishing, and academic buoyancy. Still, the experimental evidence is limited to Western samples, the generalizability of the results to Iranian female high-school students remains to be seen. Moreover, most Iranian studies on this subject have been conducted on university students and students of medical sciences. The effect of academic meaning, family flexibility, academic support, perceived classroom environment, and academic flourishing on academic buoyancy of female 12th graders remains unknown in Iran and elsewhere. So far, no experimental study in Iran or worldwide

has investigated the role of academic flourishing as a possible mediator of the relationship between academic meaning, family flexibility, academic support, perceived classroom environment, academic flourishing, and academic buoyancy in female 12th graders. The current study was conducted to bridge these research gaps.

Methodology

This was an applied descriptive correlational study using structural equation modeling (SEM). The statistical population comprised all (n = 8681) the female 12th graders in Shiraz (Iran) in 2020-2021. A sample of 400 was selected via multistage cluster random sampling. The Department of Education of Shiraz issued the required permits. The statistics on all female 12th graders in Shiraz was obtained, and the city was divided into four districts (with 12, 17, 13 and 10 schools in Districts 1 to 4, respectively). Two districts were randomly selected, and nine all-girls high schools were chosen randomly from each district. Of each school, two 12th-grade classes were selected, and the students responded to the questionnaires. A total of 400 questionnaires were initially distributed, of which 50 incomplete ones were excluded. Finally, 350 complete questionnaires (corresponding to the sample size) were analyzed.

The four-item Academic Buoyancy Questionnaire (7) is scored on a five-point Likert scale from totally agree (5) to totally disagree (1) and has a Cronbach's alpha of 0.85. The Meaning of Education Questionnaire (21) has 86 items with the following 10 components: career preparation (11 items), independence (5), finding a direction for the future (3), learning (10), self-development (11), taking the next step (3), making social connections (12), changing the world (8), stress (12), and escape (11). The scale has a Cronbach's alpha of 0.83.

The 16-item Flexibility of the Family Questionnaire was developed by Shakeri (2003) based on the circumplex model of the family (Shakeri, 1999). Children respond to this questionnaire to show the flexibility of the family. It is scored on a five-point Likert scale from totally agree to totally disagree, and the scale has a Cronbach's alpha of 0.86. The 24-item Academic Support Questionnaire (23) is scored on a four-point Likert scale from totally disagree to totally agree (1 to 4, respectively). It comprises four subscales of academic support from peers, mothers, fathers, and teachers, each evaluated with six questions. The scale has a Cronbach's alpha of 0.84.

Dundee (2001) developed the 49-item Understanding the Classroom Environment Questionnaire to assess different dimensions of educational quality (e.g., professor, their own scientific ability, the educational atmosphere, and social conditions) on a five-point Likert scale from very low (1) to very high (5). The scale has a Cronbach's alpha of 0.83.

The eight-item Academic Flourishing Questionnaire (17) is scored on a seven-point Likert scale from totally disagree (1) to totally agree (7). The scale has a Cronbach's alpha of 0.82.

Results

Table 2. Correlation coefficients between the variables in the entire sample

1	Academic buoyancy	1					
2	Academic meaning	0.004*	1				
3	Family flexibility	0.544*	0.642*	1			
4	Academic support	0.461*	0.498*	0.384*	1		
9	Perceived classroom environment	0.543*	0.374*	0.634*	0.435*	1	
10	Academic flourishing	0.446*	0.477*	0.537*	0.365*	0.469*	1

* = significant at 95%

The correlation coefficients between all the variables were significant ($p < 0.05$), suggesting the appropriate selection of variables based on the literature (Table 2). This correlation analysis provides insights

into the relationships between the studied variables. SEM was applied to simultaneously test the hypothesized relationships.

Table 5. Direct path coefficients between the studied variables in the primary and final standard models

Paths	Primary model			Final model		
	Type of path	Standard path coefficients (β)	p	Type of path	Standard path coefficients (β)	p
Academic meaning - academic buoyancy	Direct	0.037	0.630	Direct	-	-
Academic meaning - academic flourishing	Direct	0.173	0.027	Direct	0.170	0.029
Family flexibility - academic buoyancy	Direct	0.199	0.023	Direct	0.219	0.004
Family flexibility - academic flourishing	Direct	0.262	0.002	Direct	0.263	0.002

Academic support - academic buoyancy	Direct	-0.002	0.983	Direct	-	-
Academic support - academic flourishing	Direct	0.142	0.039	Direct	0.149	0.030
Perceived classroom environment - academic buoyancy	Direct	0.276	0.0001	Direct	0.271	0.0001
Perceived classroom environment - academic flourishing	Direct	0.184	0.013	Direct	0.182	0.014
Academic flourishing - academic buoyancy	Direct	0.134	0.044	Direct	0.140	0.030

All the direct paths in the final model were significant (Table 5). Therefore, a significant and positive correlation existed between academic meaning, flexibility, academic support, perceived classroom

environment, and academic flourishing on the one hand, and academic buoyancy on the other.

Indirect relationships

Independent variable	Mediator variable	Dependent variable	Primary model		Final model	
			Bootstrap	P	Bootstrap	P
Academic meaning	Academic flourishing	Academic buoyancy	0.007	0.111	0.008	0.091
Family flexibility	Academic flourishing	Academic buoyancy	0.075	0.061	0.084	0.046
Academic support	Academic flourishing	Academic buoyancy	0.155	0.069	0.174	0.040
Perceived classroom environment	Academic flourishing	Academic buoyancy	0.015	0.053	0.016	0.050

A bootstrap test was run to determine the significance of indirect relationships between the variables and investigate the mediating role of academic buoyancy (Table 6). The overall effect from the exogenous variable to the endogenous variable without the mediator was first determined, showing a significant relationship between academic meaning, flexibility, academic support, perceived classroom environment on the one hand, and academic buoyancy on the other, without academic flourishing. The mediator test (Table 6) revealed that, despite the significance of the indirect relationships, the direct relationships between academic meaning, flexibility, academic support, perceived classroom environment on the one hand, and academic buoyancy on the other, was still significant, without academic flourishing;

therefore, academic flourishing was a slight mediator of these relationships.

Discussion and Conclusion

The first finding was the direct effect of family flexibility on female 12-grade academic buoyancy. This relationship was significant and positive in the present study. The second salient finding was the significant relationship between perceived classroom environment and academic buoyancy mediated by academic flourishing in these students. This finding is important because it expands the current knowledge about the mediating role of academic flourishing in the relationship between perceived classroom environment and academic buoyancy by proving credible evidence. The third finding was the direct effect of academic support on academic buoyancy

of female 12th graders in Shiraz. This relationship was significant and positive in the current study.

The fourth finding was the direct effect of academic flourishing on academic buoyancy of female 12th graders in Shiraz. This relationship was also significant and positive.

A major finding was the mediating role of academic flourishing in the proposed conceptual model. As the conceptual model was confirmed, the following practical recommendations can be made:

- 1) Based on the significant and positive effect of academic support on academic buoyancy, authorities in teacher training sessions should recommend that teachers increase their support of students to promote their academic buoyancy.
- 2) Based on the significant and positive effect of the perceived classroom environment on academic buoyancy, school managers should create an open and intimate atmosphere for teachers and students in class without undue strictness.
- 3) Based on the significant and positive effect of family flexibility on academic buoyancy, parents must be informed of free communication management styles, and democratic leadership in the family, and respect their children's independence. Despite these significant findings, the results should be generalized with caution due to the following limitations: The statistical population was limited to female 12th graders; SEM cannot confirm cause-effect relationships; and the accuracy of ffff aacccc nnnnee c ee guaranteed due to the self-report nature of

the instruments. Future studies should examine class management as a school- and educational participation-related factor, as well as parenting style as a family- and peer-related factor affecting academic buoyancy. By testing the hypotheses put forward in relevant theories, the share of each factor can be identified, and the outcomes of academic flourishing for the academic buoyancy of students and other groups can be examined from different angles. To test similar models and generalize the findings, different samples with different age groups and academic levels should be recruited.

Ethical considerations compliance with ethical guidelines

All subjects full fill the informed consent.

Funding:

No funding

Athers, contributions

Design and conceptualization: RazaviMotlagh, Naderi, Marashian, and ZargarShirazi

Methodology and data analysis: RazaviMotlagh, Naderi, Marashian, and ZargarShirazi

Supervision and final writing: Naderi, Marashian, and ZargarShirazi

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مدل ساختاری رابطه معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس با پایداری تحصیلی با نقش میانجی شکستگی تحصیلی در دانش‌آموزان دختر پایه دوازدهم شهر شیراز

سید فرخ رضوی مطلق^۱، فرح نادری^{۲*}، فاطمه سادات مرعشیان^۳، فریبا زرگر شیرازی^۴

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

۲. استاد گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

۳. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

۴. استادیار گروه روان‌شناسی، واحد آبادان، دانشگاه آزاد اسلامی، آبادان، ایران.

چکیده

مقدمه: این پژوهش با هدف بررسی رابطه بین معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس با پایداری تحصیلی با نقش میانجی انگیزش تحصیلی در دانش‌آموزان دختر پایه دوازدهم شهرستان شیراز انجام شده است.

روش: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری شامل کلیه دانش‌آموزان دختر به تعداد ۸۶۸۱ نفر بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای مرحله‌ای ۴۰۰ نفر به عنوان نمونه انتخاب شدند. برای گردآوری داده‌های پژوهش از شش پرسش‌نامه استاندارد معنای تحصیلی هندرسون-کینگ و اسمیت (۲۰۰۶)؛ انعطاف‌پذیری خانواده شاکری (۱۳۸۲)؛ حمایت تحصیلی‌سازندز و پلانکت (۲۰۰۵)؛ ادراک از محیط کلاسنادی (۲۰۰۱)؛ پایداری تحصیلی مارتین و مارش (۲۰۰۸) و شکستگی تحصیلی دینر و همکاران (۲۰۱۰) استفاده شد. روایی پرسش‌نامه‌ها با استفاده از روایی محتوایی و صوری، و پایایی آن نیز از راه ضریب آلفای کرونباخ محاسبه و به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۸۴، ۰/۸۳، ۰/۸۵ و ۰/۸۲ آورد شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس بر پایداری تحصیلی اثر معنادار و مثبت دارند و شکستگی تحصیلی در مدل نقش میانجی دارد.

نتیجه‌گیری: می‌توان با افزایش متغیرهای مستقل و میانجی مدل پایداری تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش داد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۸/۲۴

تاریخ داوری: ۱۴۰۱/۰۲/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۰۹

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jpmm.2022.29307.3535

واژه‌های کلیدی:

معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی، ادراک از محیط کلاس، پایداری تحصیلی و شکستگی تحصیلی

* نویسنده مسئول: فرح نادری

نشانی: استاد گروه روان‌شناسی، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران.

تلفن: ۰۹۱۷۰۱۱۱۰۹۱۶

پست الکترونیکی: nmfrah@yahoo.com

مقدمه

برخورد مناسب دانش آموزان با چالش‌های، موانع و مشکلات تحصیلی از نگرانی اصلی مسئولان و مدیران مدارس است و این موضوع حوزه پژوهشی اصلی پژوهش‌های روان‌شناسی- تربیتی را به خود اختصاص داده است که نشان از اهمیت پایداری تحصیلی است (۱). محیط‌های آموزشی از جمله مدارس، محیط‌هایی هستند که در آن‌ها موانع، فشارها، چالش‌های تحصیلی حقیقت‌پایدار زندگی تحصیلی هستند، لذا موارد مذکور باعث خستگی و دلسردی دانش آموزان در مدارس می‌شوند (۲). پایداری تحصیلی از متغیرهای کلیدی در پیشرفت تحصیلی است که عوامل متعددی بر آن اثر می‌گذارند (۱). همچنین، مسائل تحصیلی، بخش زیادی از اشاره‌ای دوره نوجوانی را به خود اختصاص می‌دهد. به همین علت شناخت و چگونگی سازگاری با فرصت‌ها و چالش‌های تحصیلی دانش آموزان و عوامل مؤثر بر آن توجه پژوهشگران و متخصصان آموزش و پرورش را به خود جلب کرده است. همچنین، از اهداف اصلی نظام‌های آموزش و پرورش معاصر، پرورش دانش‌آموزانی است که بتوانند بر مسائل و مشکلات خود در زندگی به راحتی غلبه کنند (۳). بررسی عوامل تعیین‌کننده پایداری تحصیلی همواره از نگرانی‌های پژوهشگران نظام آموزش و پرورش بوده است (۴؛ ۵؛ ۶؛ ۷؛ ۸). پایداری تحصیلی، پایه و اساس ارتباط مثبت دانش‌آموزان با مدرسه و زندگی تحصیلی است و دانش‌آموزان را قادر می‌سازد تا به ایستادگی در مواجهه با مشکلات کوچک و بزرگ تحصیلی عادت کنند (۹). سازه پایداری تحصیلی به صورت " توانایی دانش‌آموزان برای غلبه بر مشکلات و چالش‌هایی که مخصوص جریان عادی زندگی روزمره تحصیلی است " تعریف می‌شود (۵). پژوهش‌ها نشان می‌دهد حدود ۲۰ تا ۴۰ درصد دانش‌آموزان در آغاز ورود به مدرسه دچار عدم پایداری تحصیلی هستند و حدود ۵ تا ۱۰ درصد نیز عدم پایداری تحصیلی شدید را گزارش کرده‌اند (۱). دانش‌آموزان پایسته، انگیزه تحصیلی بالا، خودکارآمدی تحصیلی بالا و عملکرد تحصیلی بالایی دارند. با افزایش پایداری، اهمال‌کاری تحصیلی کاهش می‌یابد و آموزش پایداری در کاهش فرسودگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی و افت تحصیلی تأثیرگذار است (۴). بررسی شواهد تجربی و ادبیات پژوهش در زمینه این سازه نشان می‌دهد که متغیرهای متعددی پایداری تحصیلی اثرگذار است که از جمله آن‌ها می‌توان به معنای تحصیلی، حمایت تحصیلی، ادراک از محیط کلاس و انعطاف‌پذیری خانواده اشاره کرد. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که معنای تحصیلی با پایداری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری دارد و معنای تحصیلی سازه

پایداری تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند (۱۰). منظور از معنای دلالت درونی تحصیل است. حرفه، استقلال، آینده، یادگیری، ارتباط، دنیای پیرامون، رشد خویش، گام بعدی و فشار رهایی مؤلفه‌های معنای تحصیلی هستند (۱۱).

متغیر دیگری که توانایی پیش‌بینی پایداری تحصیلی دارد، حمایت تحصیلی است (۱۲). پژوهش‌های فتحی و جمال‌آبادی (۱۳۹۶) نشان داد که حمایت تحصیلی بر پایداری تحصیلی دانشجویان اثر مثبت و معناداری دارد و توانایی پیش‌بینی پایداری تحصیلی را دارد. بر اساس نظر مارتین و همکاران (۲۰۲۱) (۱۳) حمایت تحصیلی دارای سه مؤلفه ارتباط آموزش، سازمان‌دهی و وضوح آموزش و بازخورد هست. حمایت تحصیلی یک سازه چندبعدی است که نقش معلم- دانش‌آموزان، معلم- والدین و والدین- همسالان ترکیب‌هایی ایجاد می‌کند که این ابعاد در افزایش کیفیت و کمیت فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان نقش دارند. حمایت تحصیلی نوعی حمایت اجتماعی است حمایت معلمان، حمایت همسالان و حمایت والدین ابعاد آن می‌باشند (۱۲).

همچنین، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که ادراک از محیط کلاس از سوی دانش‌آموزان اثر مستقیم و معناداری بر پایداری تحصیلی آن‌ها دارد (۶) و پژوهش‌های بایرام نژاد و یاراحمدی (۱۳۹۹) نشان داد که بین ادراک از محیط کلاس با پایداری تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به فضای روان‌شناختی و شکل فیزیکی مدرسه محیط کلاس می‌گویند که یکی از حوزه‌های مهم زندگی دانش‌آموزان است. در حقیقت محیط کلاس فضا یا موقعیتی است که دانش‌آموزان یا معلمان در آن با یکدیگر تعامل دارند. وقتی دانش‌آموزان محیط کلاس را به صورت مثبت ادراک می‌کنند، عملکرد زیاد و نگرش‌های مثبت مدرسه و کلاس خواهند داشت (۶).

بررسی ادبیات در زمینه پایداری تحصیلی نشان می‌دهد که انعطاف‌پذیری خانواده نیز از عوامل پیش‌بینی‌کننده پایداری تحصیلی است (۱۴). خانواده نقشی مهم در پایداری تحصیلی فرزندان دارد. به میزان تغییراتی که در نقش‌ها، قوانین، کنترل و انضباط خانواده وجود دارد، انعطاف‌پذیری خانواده می‌گویند. زمانی خانواده انعطاف‌پذیر باشد، مدیریت و رهبری خانواده به صورت دموکراتیک است و حالت استبدادی کم‌تری دارد (۱۴). در سال‌های اخیر، مطالعات بهزیستی دانش‌آموزان و دانشجویان برای حل مجموعه متنوعی از چالش‌ها و مشکلات تحصیلی سازمان‌های آموزشی در سراسر جهان در اولویت پژوهش‌هایی قرار گرفته است (۱۵). بنابراین، پژوهشگران روان‌شناسی مثبت‌نگر به بهزیستی با توجه به پیامدهای تحصیلی متعددی در میان دانش‌آموزان و دانشجویان

تحصیل در دانش آموزان می‌شود بنابراین، می‌توان از شکفتگی به عنوان یکی از عمده‌ترین عوامل در رشد و توسعه نظام آموزشی نام برد (۲۰). پژوهش داتو (۲۰۱۸) نشان داد که شکفتگی تحصیلی اثر مستقیم و معناداری بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارد. همچنین، پژوهش (۲۰) نشان داد که بین شکفتگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد.

پایستگی تحصیلی از جمله موضوعات اساسی و مهم است و یادآوری آن به دانش‌آموزان بسیار ضرورت دارد درحالی‌که پایستگی تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مؤثر است، اما این سازه کم‌تر در مرکز توجهات پژوهش‌ها قرار گرفته است (۴). بیش‌تر شواهد تجربی و پژوهشی به تأثیر جداگانه معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس بر پایستگی تحصیلی در دانش‌آموزان پرداخته و کم‌تر به تأثیر این عوامل به‌طور هم‌زمان توجه کرده‌اند. گفتنی است که امروزه پژوهشگران صاحب جایگاه در این موضوع، تأثیرگذاری و بررسی هم‌زمان متغیرها را پیشنهاد داده‌اند. مهم‌تر این‌که پژوهش‌های علمی کمی درباره پایستگی تحصیلی در جامعه دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه انجام شده است. افزون بر این، اهمیت و ضرورت این پژوهش بر آن است با تدوین مدلی برای پیش‌بینی متغیرهای پژوهش و پایستگی تحصیلی بتواند خلا پژوهشی در این حوزه کاهش داده و به غنای پیشینه تجربی موضوع کمک قابل‌توجهی داشته باشد. افزون بر این، اهمیت متغیر میانجی در پژوهش‌های صورت گرفته مورد غفلت واقع شده است که در این پژوهش به نقش متغیر میانجی، نیز توجه شده است.

با توجه به اهمیت پایستگی تحصیلی و مطالب ذکرشده، بررسی روابط علی و اثرات مستقیم و غیرمستقیم متغیرها برای استنباط‌های دقیق علمی و تصمیم‌گیری‌های صحیح، ضروری به نظر می‌رسد. لذا، این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال است که آیا مدل مفهومی پایستگی تحصیلی بر اساس معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس با نقش میانجی شکفتگی تحصیلی با مدل تجربی برازش دارد؟ تدوین این مدل برای افزایش پایستگی تحصیلی دانش‌آموزان و در نتیجه افزایش عملکرد تحصیلی آن‌ها ضروری است. بنابراین، زندگی تحصیلی از مهم‌ترین دوره‌های زندگی هر فرد است که بر تربیت و یادگیری اثربخش و موفقیت‌آمیز دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، اما در این زندگی، دانش‌آموزان با انواع چالش‌ها، موانع و اشاره‌ای خاص دوران تحصیل مواجه می‌شوند. برخی از دانش‌آموزان در برخورد

اهمیت زیادی قائل هستند (۱۶؛ ۸). حجم گسترده پژوهش‌ها در زمینه بهزیستی دانش‌آموزان و دانشجویان اهمیت این سازه را در پژوهش‌های بین‌المللی به‌روشنی نشان می‌دهد. بنابراین، پارادایم "آموزش مثبت نگر" برای کشف این چگونه عوامل محیطی، اجتماعی و فردی مثبت نگر ممکن است عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش دهد، از سوی پژوهشگران ارائه شد. در مطالعات روانی-تربیتی، مطالعه روابط شاخص‌های بهزیستی با موفقیت آموزشی به عنوان یک نگرانی اصلی در بین پژوهشگران مطرح شده است. پژوهش‌های پیشین نشان داده است که بهزیستی برای یادگیری اثربخش بسیار مهم است. پژوهش‌های مذکور نشان دادند که مؤلفه‌های روان‌شناسی مثبت نگر مانند آرامش روانی، بهزیستی ذهنی، امید، تأثیر مثبت و خوش‌بینی و شکفتگی با نتایج مثبت گوناگون از جمله پیشرفت تحصیلی، درگیری تحصیلی، انگیزه و عملکرد تحصیلی ارتباط معناداری دارند (۱۵).

دینر و همکاران^۱ (۲۰۱۰) (۱۷) شکفتگی را به عنوان سازه‌ای چندبعدی از شکوفایی اجتماعی-روانی ارائه داد که شامل صلاحیت، خوش‌بینی، هدف در زندگی، روابط بین فردی مثبت و عزت‌نفس افراد است. پژوهش‌های زیادی نشان داده‌اند که شکفتگی پیامدهای مطلوب متعددی از جمله عواطف مثبت، پشتکاری در تحقق اهداف فردی، رضایت از زندگی، سلامت جسمی و روانی، تأمین نیازهای اساسی روان‌شناختی (خودمختاری، شایستگی و وابستگی) و عزت‌نفس افراد را افزایش می‌دهد (۱۵). همچنین، یکی از سازه‌های اصلی روان‌شناسی مثبت نگر خود شکفتگی است. شکفتگی به نوع زندگی کردن توأم با خوش‌بینی دائمی در عملکردهای انسان اشاره دارد (۱۸). این سازه دارای چهار مؤلفه نیکی، زاینده‌گی، رشد و انعطاف‌پذیری است (۱۹).

دانش‌آموزانی به شکفتگی تحصیلی بالا دست می‌یابند مجموعه‌ای گسترده از توانمندی‌های شناختی، روان‌شناختی و اجتماعی دارند که از نتیجه موقعیت‌های تجربی و واقعی در طول زندگی حاصل می‌شود و یکی از ویژگی‌های اساسی دیگر دانش‌آموزانی شکفتگی، درگیری ذهنی است که با غرق شدن در کار و غوطه‌وری کامل در یک فعالیت که به‌طور ذاتی لذت‌بخش است، توصیف می‌شود (۱۸).

همچنین، شکفتگی با شاخص‌های بهزیستی روان‌شناختی، هدفمندی و امیدواری در زندگی و عوامل انگیزشی، نیاز به شناخت و رضایت از زندگی، همراهی انتقادی همسالان رهایی از افسردگی و سلامت کامل روانی و بلوغ هیجانی ارتباط دارد. درواقع، شکفتگی تحصیلی موجب ایجاد حس مثبت نسب به

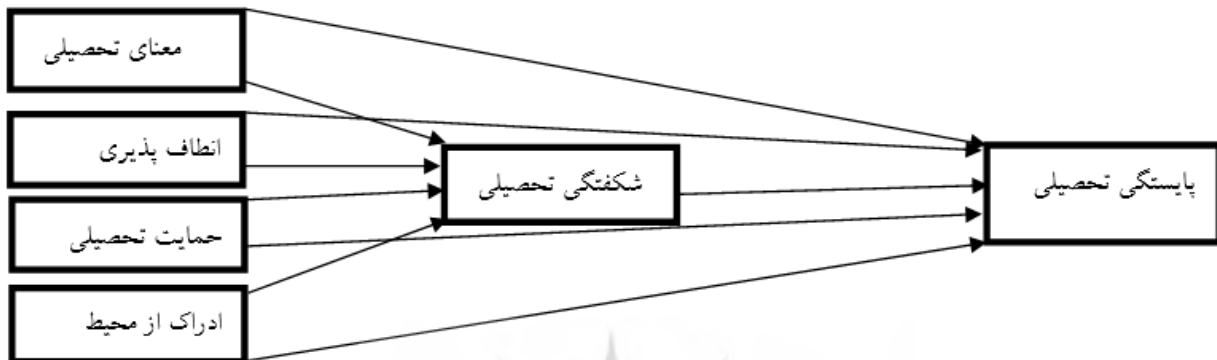
¹.Diener

یک مدل مفهومی پیشنهادی دست یافتند که در نمودار (۱) نشان داده شده است. در این پژوهش به ۲ سؤال زیر پاسخ داده می‌شود:

- ۱- آیا مدل مفهومی پیشنهادی با داده‌های جمع‌آوری شده، برازش دارد؟
- ۲- آیا شکستگی تحصیلی در مدل مفهومی پیشنهادی نقش میانجی دارد؟

با این موانع و چالش‌ها موفق عمل می‌کنند، اما گروهی دیگر از دانش آموزان در این زمینه ناموفق هستند. براین اساس، به‌منظور شناخت از تأثیر عوامل محیطی (ادراک از محیط کلاس)، عوامل خانوادگی (انعطاف‌پذیری خانواده)، عوامل روان‌شناختی (شکستگی تحصیلی و معنای تحصیلی) و عوامل آموزشی (حمایت تحصیلی) بر میزان پایداری تحصیلی دانش آموزان، این پژوهش انجام شد. با توجه به مطالعه پژوهش‌های اخیر در درباره پایداری تحصیلی، پژوهشگران این پژوهش به

شکل ۱. مدل مفهومی پایداری تحصیلی بر اساس معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس

آموزان از موضوع و هدف مطالعه مطلع شدند و در صورت عدم رضایت از نمونه خارج شدند، دانش آموزان آزادی کامل برای شرکت و عدم شرکت در پژوهش را داشتند، به آن‌ها اطمینان داده شد که از اطلاعات خصوصی و شخصی محافظت خواهد شد. در این پژوهش ۴۰۰ پرسش‌نامه توزیع شد که از این تعداد ۵۰ پرسش‌نامه به‌صورت ناقص پر شده بود، لذا از تحلیل کنار گذاشته شدند و در پایان ۳۵۰ پرسش‌نامه (مطابق با حجم نمونه) کامل و بررسی شد. برای تحلیل داده‌ها از دو نرم‌افزار SPP24 و Amos24 استفاده شد.

پرسش‌نامه پایداری تحصیلی

پرسش‌نامه پایداری تحصیلی^۱ توسط مارتین و مارش (۲۰۰۸) طراحی شد و این پرسش‌نامه دارای ۴ گویه است که در یک طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت از کاملاً موافقم = ۵ تا کاملاً مخالفم = ۱ نمره‌گذاری می‌شود. کمینه و بیشینه نمره در این مقیاس به ترتیب ۵ و ۲۰ است. برای تعیین پایایی پرسش‌نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد، لذا پرسش‌نامه‌ها مورد ۵۰ دانش آموز به‌صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا و سپس ضریب پایایی ۰/۸۵ بدست آمد. برای تعیین روایی محتوایی و صوری از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد.

روش‌شناسی

روش این پژوهش با در نظر گرفتن هدف آن، کاربردی با توجه به این که مداخله‌ای در ایجاد داده‌ها صورت نگرفته است، توصیفی از نوع همبستگی است. هم‌چنین، این پژوهش از نوع مدل‌یابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری مورد مطالعه کلیه دانش آموزان دختر پایه دوازدهم مقطع متوسطه دوم شهر شیراز در سال ۱۳۹۹-۱۴۰۰ به حجم ۸۶۸۱ نفر بودند. حجم نمونه ۴۰۰ نفر از دانش آموزان دختر پایه دوازدهم مقطع متوسطه دوم بودند که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. روش نمونه‌گیری بدین صورت بود که ابتدا مجوزهای لازم از آموزش و پرورش کل شهر شیراز گرفته شد و پس از اخذ مجوز و دریافت آمار کل دانش آموزان دختر پایه دوازدهم مقطع متوسطه دوم، ابتدا شهر شیراز به چهار ناحیه تقسیم شد و از بین نواحی آموزش و پرورش شهر شیراز به شکل تصادفی، دو ناحیه انتخاب گردیده و سپس از بین مدارس متوسطه دوم در هر ناحیه، ۹ مدرسه دخترانه به تصادف انتخاب شدند و در مرحله بعد از هر مدرسه دخترانه یک کلاس (دوازدهم) انتخاب شد که دانش آموزان آن کلاس به پرسش‌نامه‌های معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی، ادراک از محیط کلاس پایداری تحصیلی و شکستگی تحصیلی پاسخ دادند. در اجرای این پژوهش به ملاحظات اخلاقی توجه شد؛ پیش از توزیع پرسش‌نامه‌ها، دانش

¹. Academic Buoyancy Questionnaire

دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا و سپس ضریب پایایی ۰/۸۴ بدست آمد. برای تعیین روایی محتوایی و صوری از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد.

پرسش نامه ادراک از محیط کلاس

پرسش نامه اندازه گیری ادراک از محیط کلاس^۶ توسط دندی^۷ (۲۰۰۱) و در قالب ۴۹ گویه طراحی شد و هدف آن سنجش کیفیت آموزشی از ابعاد گوناگون (ادراک دانشجو از یادگیری، ادراک دانشجو از استاد، ادراک دانشجو از توانایی علمی خود، ادراک دانشجو از جو آموزشی و ادراک دانشجو از شرایط اجتماعی خود) در مقیاس پنج درجه ای لیکرت (خیلی کم: ۱، کم: ۲، متوسط: ۳، زیاد: ۴ و خیلی زیاد: ۵) است. برای تعیین پایایی پرسش نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد، لذا پرسش نامه در مورد ۵۰ دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا و سپس ضریب پایایی ۰/۸۳ بدست آمد. برای تعیین روایی محتوایی و صوری از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد.

پرسش نامه شکفتگی تحصیلی

پرسش نامه ۸ سؤالی شکفتگی تحصیلی^۸ توسط دینر و همکاران (۲۰۱۰) طراحی شده است. نمره گذاری به صورت طیف ۷ درجه ای لیکرت از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۷) هست. کمینه و بیشینه نمره پرسش نامه شکفتگی تحصیلی به ترتیب ۸ و ۵۶ است. روایی پرسش نامه شکفتگی، از راه روایی صوری و محتوایی به شیوه داوری تخصصی و از حیث انطباق با بنیان نظری آن توسط ۳ تن از متخصصان روان شناسی انجام گرفته است. برای تعیین پایایی پرسش نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد. لذا پرسش نامه در مورد ۵۰ دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا و سپس ضریب پایایی ۰/۸۲ بدست آمد. برای تعیین روایی محتوایی و صوری از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد.

در این پژوهش برای تحلیل مقدماتی داده ها از آمار توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد و ضریب همبستگی)، برای ارزیابی مدل پیشنهادی از روش مدل یابی معادلات ساختاری و برای بررسی روابط غیرمستقیم متغیرها از روش بوت استرپ صدکی^۹ و بوت استرپ سوداری تصحیح شده^{۱۰} استفاده شد.

پرسش نامه معنای تحصیلی

پرسش نامه معنای تحصیل^۱ توسط هندرسون-کینگ و اسمیت^۲ (۲۰۰۶) (۲۱) طراحی شده است و دارای ۸۶ گویه است که شامل ۱۰ مؤلفه است. مؤلفه های این پرسش نامه عبارتند از: حرفه (۱۱ گویه)، استقلال (۵ گویه)، آینده (۳ گویه)، یادگیری (۱۰ گویه)، خود (۱۱ گویه)، گام بعدی (۳ گویه)، اجتماعی (۱۲ گویه)، دنیای پیرامون (۸ گویه)، فشار روانی (۱۲ گویه)، رهایی (۱۱ گویه). پاسخ به گویه ها در یک مقیاس لیکرتی شامل خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد صورت می گیرد که به ترتیب نمره های ۱، ۲، ۳، ۴، ۵ به هر نوع گزینه اختصاص می یابد. برای تعیین پایایی پرسش نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد، لذا پرسش نامه در مورد ۵۰ دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا و سپس ضریب پایایی ۰/۸۳ بدست آمد. برای تعیین روایی محتوایی و صوری از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد.

پرسش نامه انعطاف پذیری خانواده

پرسش نامه انعطاف پذیری خانواده^۳ با اقتباس از الگوی مدور ترکیبی السون (۱۹۹۹) درباره خانواده، به وسیله شاکری (۱۳۸۲) (۲۲) ساخته شده است و دارای ۱۶ گویه است و توسط فرزندان خانواده پاسخ داده می شود تا از راه پاسخ آن ها میزان انعطاف پذیری موجود در خانواده مشخص شود. پاسخ سؤالات به صورت طیف لیکرت ۵ درجه ای از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف ارائه شده است. برای تعیین پایایی پرسش نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد، لذا پرسش نامه در مورد ۵۰ دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب شده بودند، اجرا و سپس ضریب پایایی ۰/۸۶ به دست آمد. برای تعیین روایی محتوایی و صوری از روش تحلیل عامل تأییدی استفاده شد.

پرسش نامه حمایت تحصیلی

پرسش نامه حمایت تحصیلی^۴ توسط ساندز و پلانکت^۵ (۲۰۰۵) (۲۳) طراحی شد. این پرسش نامه شامل ۲۴ گویه در طیف ۴ درجه ای لیکرت است که به صورت کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم نمره گذاری می شود (از ۱ تا ۴). این پرسش نامه دارای چهار خرده مقیاس حمایت تحصیلی از سوی همسالان، پدر، مادر و معلم است که هر خرده مقیاس از طریق شش سؤال مورد ارزیابی قرار می گیرد. برای تعیین پایایی پرسش نامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شد؛ لذا پرسش نامه در مورد ۵۰

6. Understanding the Classroom Environment Questionnaire

7. Dendi

8. Academic Flourishing Questionnaire

9. Percentile bootstrap

10. Bias-corrected bootstrap

1. Meaning of Education Questionnaire

2. Henderson-King and Smith

3. Flexibility of the Family Questionnaire

4. Education Support Questionnaire

5. Sands and Plunkett

یافته‌ها

می‌کنیم. در جدول ۴-۲ نتایج ضرایب همبستگی بین متغیرها نشان داده شده است.

در این بخش ماتریس ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش، برای کل آزمودنی‌ها آورده شده است. چون متغیرها دارای توزیع نرمال هستند، از ضریب همبستگی پیرسون استفاده

جدول ۱. ضرایب همبستگی ساده بین متغیرهای پژوهش در کل آزمودنی‌ها

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱ پایستگی تحصیلی							
۲ معنای تحصیلی	۰,۴۰۰						
۳ انعطاف‌پذیری خانواده	۰,۵۴۴	۰,۶۴۲					
۴ حمایت تحصیلی	۰,۴۶۱	۰,۴۹۸	۰,۳۸۴				
۹ ادراک از محیط کلاس	۰,۵۴۳	۰,۳۷۴	۰,۶۳۴	۰,۴۳۵			
۱۰ شکفتگی تحصیلی	۰,۴۴۶	۰,۴۷۷	۰,۵۳۷	۰,۳۶۵	۰,۴۶۹		
							۱

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، ضرایب همبستگی بین همه متغیرهای پژوهش در سطح $0/001$ معنی‌دار هستند. این امر حکایت از انتخاب مناسب متغیرها در این پژوهش، بر اساس پیشینه پژوهشی و مطالعات انجام گرفته در گذشته دارد. این تحلیل‌های همبستگی بینشی در مورد روابط بین متغیرهای پژوهش را فراهم می‌کنند. برای آزمون هم‌زمان روابط مفروض در این پژوهش، روش مدل‌یابی معادلات ساختاری اعمال شده است.

پیش از تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری، ابتدا پیش‌فرض‌های نرمال بودن چند متغیری، خطی بودن، هم‌خطی چندگانه و استقلال خطاها آزمون و تأیید شدند. برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون‌های کجی^۱ و کشیدگی^۲ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ذکر شده است. با توجه به این که آماره‌های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش همه بین -2 تا $+2$ بودند، فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود (۲۴) همچنین، برای بررسی هم‌خطی چندگانه، از آماره تحمل^۳ و عامل تورم واریانس^۴ استفاده شد که نتایج آن مطابق جدول ۲ بود. بر اساس این جدول، برای همه متغیرها آماره عامل تورم واریانس، کم‌تر از 10 و آماره تحمل بیش‌تر از $0/10$ بود. بنابراین، مفروضه عدم هم‌خطی چندگانه رعایت شده بود. همچنین، برای آزمون مفروضه استقلال خطاها از آزمون دوربین-واتسون استفاده شد و مقدار آن برابر

همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، ضرایب همبستگی بین همه متغیرهای پژوهش در سطح $0/001$ معنی‌دار هستند. این امر حکایت از انتخاب مناسب متغیرها در این پژوهش، بر اساس پیشینه پژوهشی و مطالعات انجام گرفته در گذشته دارد. این تحلیل‌های همبستگی بینشی در مورد روابط بین متغیرهای پژوهش را فراهم می‌کنند. برای آزمون هم‌زمان روابط مفروض در این پژوهش، روش مدل‌یابی معادلات ساختاری اعمال شده است.

پیش از تحلیل داده‌ها با استفاده از روش آماری مدل‌یابی معادلات ساختاری، ابتدا پیش‌فرض‌های نرمال بودن چند متغیری، خطی بودن، هم‌خطی چندگانه و استقلال خطاها آزمون و تأیید شدند. برای بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون‌های کجی^۱ و کشیدگی^۲ استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ ذکر شده است. با توجه به این که آماره‌های کجی و کشیدگی متغیرهای پژوهش همه بین -2 تا $+2$ بودند، فرض نرمال بودن داده‌ها تأیید می‌شود (۲۴) همچنین، برای بررسی هم‌خطی چندگانه، از آماره تحمل^۳ و عامل تورم واریانس^۴ استفاده شد که نتایج آن مطابق جدول ۲ بود. بر اساس این جدول، برای همه متغیرها آماره عامل تورم واریانس، کم‌تر از 10 و آماره تحمل بیش‌تر از $0/10$ بود. بنابراین، مفروضه عدم هم‌خطی چندگانه رعایت شده بود. همچنین، برای آزمون مفروضه استقلال خطاها از آزمون دوربین-واتسون استفاده شد و مقدار آن برابر

5. Incremental Fit Index (IFI)
 6. Comparative Fit Index (CFI)
 7. NonComparative Fit Index (NCFI)
 8. Normed Fit Index (NFI)
 9. Goodness of Fit Index (GFI)
 10. Root Mean Square Error Approximation (RMSEA)

1. Skewness
 2. Kurtosis
 3. Tolerance
 4. Variance Inflation Factor (VIF)

جدول ۲. آزمون نرمال بودن داده‌ها و هم خطی متغیرهای برون‌زا

متغیر	کجی	کشیدگی	آماره تحمل	VIF
پایستگی تحصیلی	-۰,۰۲۸	-۰,۹۲۴	۰,۴۶۳	۲,۱۵۹
معنای تحصیلی	۰,۰۷۳	-۰,۴۹۸	۰,۳۷۱	۲,۶۹۶
انعطاف‌پذیری خانواده	۰,۳۴۴	-۱,۲۲۹	۰,۲۴۶	۴,۰۵۹
حمایت تحصیلی	۰,۰۵۳	-۰,۴۹۹	۰,۲۵۶	۳,۹۰۳
ادراک از محیط کلاس	-۰,۰۴۳	-۱,۱۰۶	۰,۶۲۹	۱,۵۹۰
شکفتگی تحصیلی	۰,۱۲۵	-۰,۷۳۲	۰,۵۸۵	۱,۷۰۸

جدول ۳. شاخص‌های نیکویی برازش مدل اولیه

شاخص نیکویی برازش	χ^2	df	$\frac{\chi^2}{df}$	CFI	TLI	IFI	RFI	NFI	RMSEA
مدل اولیه	۱۹۲,۷۸	۲۱	۹,۱۸	۰,۸۴۳	۰,۹۶۳	۰,۸۴۶	۰,۹۳۷	۰,۹۳۱	۰,۳۳۶
مدل نهایی	۵۶,۴۹۶	۲۲	۲,۵۶۸	۰,۹۴۸	۰,۹۸۸	۰,۹۵۱	۰,۹۶۱	۰,۹۳۴	۰,۰۶۸

بر اساس مقادیر بدست‌آمده در جدول ۳، مدل پیشنهادی در برخی شاخص‌های برازش از جمله ریشه دوم واریانس خطای تقریب برازش مطلوبی نبود؛ از این رو، مدل پیشنهادی با همبسته کردن خطاهای زیر مقیاس‌های متغیر درون‌زا اصلاح شد و شاخص‌های برازش اصلاح‌شده نهایی، دوباره مورد ارزیابی قرار گرفت و ملاحظه شد که مدل اصلاح‌شده نهایی در تمام شاخص‌های برازش از برازش مطلوبی برخوردار است. شکل ۲ ضرایب استاندارد مسیرها را در مدل نهایی آزمون شده نشان می‌دهد الگوی ساختاری، مسیرها و ضرایب استاندارد آن‌ها در مدل پیشنهادی و نهایی در جدول ۴ آمده است.

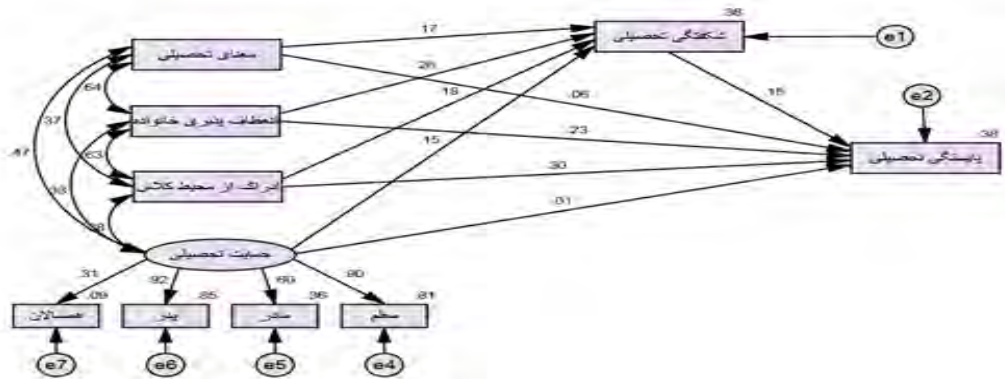
با توجه به داده‌های جدول ۳ شاخص جذر برآورد واریانس خطای تقریب ($RMSEA=0,336$) نشان می‌دهد که مدل پیشنهادی برازش ندارد و نیاز به اصلاح دارد. برای اصلاح مدل، رابطه معنای تحصیلی به پایستگی تحصیلی حذف شده است و مدل نهایی به صورت زیر به دست‌آمده است. با توجه به داده‌های جدول ۳، همه شاخص‌های برازندگی همچون مقادیر مقدار مجذور کای (χ^2)، شاخص هنجار شده مجذور کای (χ^2/df)، شاخص برازندگی هنجار شده (NFI)، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI)، شاخص برازندگی افزایشی (IFI)، شاخص توکر - لویس (TLI) و شاخص جذر میانگین مجزورات خطا (RMSEA) نشان‌دهنده برازش قابل‌قبول الگوی نهایی با داده‌ها هستند.

جدول ۴. ضرایب مسیر اثرات مستقیم بین متغیرهای پژوهش در مدل استاندارد اولیه و نهایی

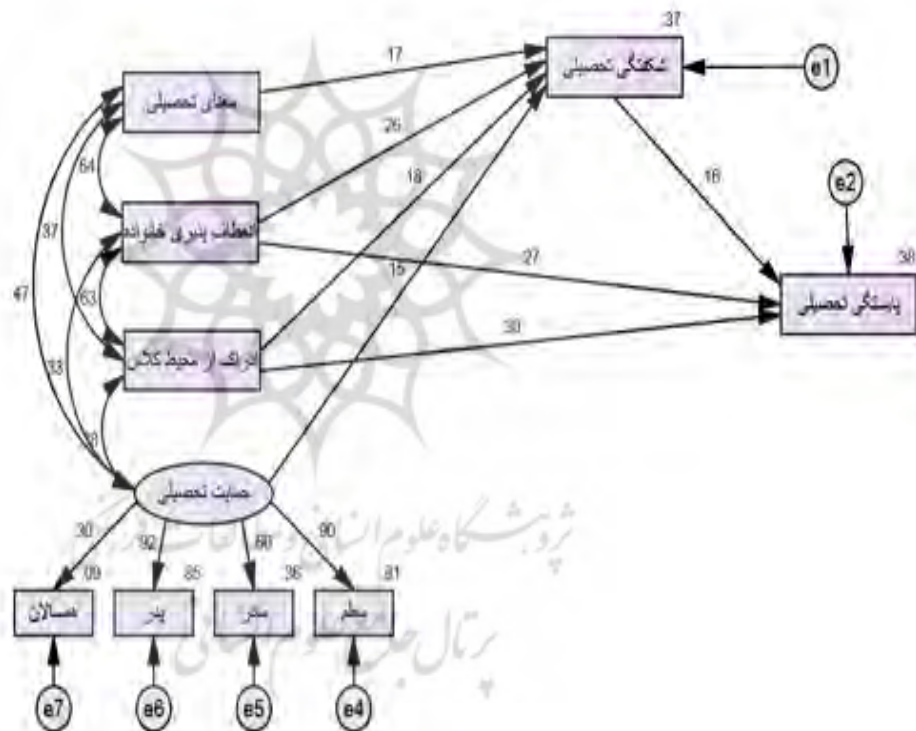
مسیرها	مدل اولیه		مدل نهایی	
	نوع مسیر	ضرایب مسیر استاندارد (β)	نوع مسیر	ضرایب مسیر استاندارد (β)
معنای تحصیلی - پایستگی تحصیلی	مستقیم	۰,۰۳۷	مستقیم	۰,۶۳۰
معنای تحصیلی - شکفتگی تحصیلی	مستقیم	۰,۱۷۳	مستقیم	۰,۰۲۷
انعطاف‌پذیری خانواده - پایستگی تحصیلی	مستقیم	۰,۱۹۹	مستقیم	۰,۰۲۳
انعطاف‌پذیری خانواده - شکفتگی تحصیلی	مستقیم	۰,۲۶۲	مستقیم	۰,۰۰۲
حمایت تحصیلی - پایستگی تحصیلی	مستقیم	-۰,۰۰۲	مستقیم	۰,۹۸۳
حمایت تحصیلی - شکفتگی تحصیلی	مستقیم	۰,۱۴۲	مستقیم	۰,۰۳۹
ادراک از محیط کلاس - پایستگی تحصیلی	مستقیم	۰,۲۷۶	مستقیم	۰,۰۰۱
ادراک از محیط کلاس - شکفتگی تحصیلی	مستقیم	۰,۱۸۴	مستقیم	۰,۰۱۳
شکفتگی تحصیلی - پایستگی تحصیلی	مستقیم	۰,۱۳۴	مستقیم	۰,۰۴۴

شکستگی تحصیلی با پایستگی تحصیلی به صورت مستقیم رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

بر اساس جدول ۴، تمام مسیرهای مستقیم در مدل نهایی معنادار هستند به این صورت که بین معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری، حمایت تحصیلی، ادراک از محیط کلاس و پایستگی تحصیلی،

نمودار ۳. مدل اولیه در حالت غیراستاندارد برای رابطه غیرمستقیم شکستگی تحصیلی

نمودار ۴. مدل اولیه در حالت استاندارد برای رابطه غیرمستقیم شکستگی تحصیلی

جدول ۵. نتایج آزمون بوت استرپ ماکرو پریچر و هیز برای تمامی مسیرهای واسطه‌ای

روابط غیرمستقیم

متغیر مستقل	متغیر میانجی	متغیر وابسته	مدل اولیه بوت استرپ	مدل نهایی بوت استرپ	P
معنای تحصیلی	شکفتگی تحصیلی	پایستگی تحصیلی	۰,۰۰۷	۰,۱۱۱	۰,۰۹۱
انعطاف‌پذیری خانواده	شکفتگی تحصیلی	پایستگی تحصیلی	۰,۰۷۵	۰,۰۶۱	۰,۰۴۶
حمایت تحصیلی	شکفتگی تحصیلی	پایستگی تحصیلی	۰,۱۵۵	۰,۰۶۹	۰,۰۴۰
ادراک از محیط کلاس	شکفتگی تحصیلی	پایستگی تحصیلی	۰,۰۱۵	۰,۰۵۳	۰,۰۵۰

تحصیلی تعریف شده است. به‌زعم مارتین و مارش، عوامل پیش‌بینی‌کننده پایستگی تحصیلی در مؤلفه‌های محیطی، خانوادگی و روان‌شناختی قرار می‌گیرند (۱۴). بنابراین، خانواده نقشی مهم در پایستگی تحصیلی فرزندان دارد. انعطاف‌پذیری، به میزان تغییرانی که در نقش‌ها، قوانین، کنترل و انضباط خانواده وجود دارد، اتلاق می‌شود. وقتی که خانواده انعطاف‌پذیر باشد، رهبری و مدیریت خانواده به‌صورت دموکراتیک است و حالت استبدادی کم‌تری دارد و توانایی دانش‌آموزان در برخورد موفقیت‌آمیزی با موانع و چالش‌های تحصیلی افزایش می‌یابد (۱۴).

دومین یافته این پژوهش اثر مستقیم ادراک از محیط کلاس بر پایستگی تحصیلی است. این رابطه در این پژوهش مثبت و معنادار بدست آمد. این یافته با نتایج پژوهش‌های بایرام نژاد و یاراحمدی (۱۳۹۹) همسو هست. محیط کلاس که به فضای روان‌شناختی و شکل فیزیکی مدرسه اتلاق می‌شود و یکی از حوزه‌های مهم زندگی دانش‌آموزان است زیرا دانش‌آموزان زمان زیاد خود را در مدرسه طی می‌کنند. ادراک دانش‌آموزان از ساختار هدف مدرسه یا کلاس بر رفتارها و پاسخ‌های آن‌ها اثر دارد. به بیان دیگر، این ادراکات با توجه به تجارت دانش‌آموزان در مدرسه (ارزیابی معلمان) و یا خارج از آن (نظر والدین) فرق دارد (۴) به همین علت است که گاهی دانش‌آموزان در محیط آموزشی مشابه و مشترک، تجربه‌های متفاوتی دارند. وقتی دانش‌آموزان از محیط کلاس خود ادراک مثبتی دارند، عملکرد مطلوب و نگرش‌های مثبت به تجارب و دانش و یادگیری خود خواهند داشت در نتیجه پایستگی تحصیلی آن‌ها افزایش می‌یابد (۴).

سومین یافته این پژوهش اثر مستقیم حمایت تحصیلی بر پایستگی تحصیلی است. این رابطه در این پژوهش مثبت و معنادار بدست آمد. این یافته با نتایج پژوهش‌های فتحی و جمال آبادی (۱۳۹۶)؛ بایرام نژاد و یاراحمدی (۱۳۹۹) همسو هست. پژوهش‌های فتحی و جمال آبادی (۱۳۹۶) نشان داد که حمایت تحصیلی بر سرزندگی تحصیلی دانشجویان اثر مثبت و

در این پژوهش برای تعیین معناداری رابطه غیرمستقیم متغیرها و بررسی واسطه‌ای پایستگی تحصیلی، از آزمون بوت استرپ استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۵ آمده است. بدین منظور ابتدا اثر کلی متغیر برون‌زا به درون‌زا بدون حضور واسطه تعیین شد که نتایج نشان داد، بین معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری، حمایت تحصیلی، ادراک از محیط کلاس با پایستگی تحصیلی بدون حضور شکفتگی تحصیلی، رابطه معنادار وجود دارد. بر اساس جدول ۵، آزمون میانجی‌گری نشان داد، باوجود معنادار بودن روابط غیرمستقیم، روابط مستقیم معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری، حمایت تحصیلی، ادراک از محیط کلاس به پایستگی تحصیلی بدون حضور شکفتگی تحصیلی همچنان معنادار بود؛ بنابراین، خود شکفتگی تحصیلی در این روابط، میانجی جزئی است.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تعیین تأثیر معنای تحصیلی، انعطاف‌پذیری خانواده، حمایت تحصیلی و ادراک از محیط کلاس بر پایستگی تحصیلی با توجه به نقش میانجی شکفتگی تحصیلی انجام شد. برای تحقق این هدف با استفاده از مطالعات تجربی موجود، مدل مفهومی پیشنهاد شد و با استفاده از روش تحلیل مسیر آزمون شد. در پاسخ به سؤالات پژوهش، نتایج نشان داد که مدل مفهومی پیشنهادی با داده‌های جمع‌آوری شده برازش مناسبی داشت و تحلیل مسیر و آزمون میانجی نشان داد که شکفتگی تحصیلی در مدل یاد شده نقش میانجی دارد در ادامه به نتایج دیگر پرداخته می‌شود.

نخستین یافته این پژوهش اثر مستقیم انعطاف‌پذیری خانواده بر پایستگی تحصیلی است. این رابطه در این پژوهش مثبت و معنادار بدست آمد. این یافته با نتایج پژوهش (۱۴) همسو هست. پژوهش سلطانی بناوندی و خضری مقدم (۱۳۹۹) نشان داد که انعطاف‌پذیری خانواده و ذهن آگاهی توانایی پیش‌بینی پایستگی تحصیلی را دارند. پایستگی تحصیلی، توانایی دانش‌آموزان در برخورد موفقیت‌آمیزی با موانع و چالش‌های زندگی روزمره

احساس افزایش انرژی و نیرو میکنند و داشتن چنین احساسی در زمینه تحصیل باعث افزایش تلاش و پشتکار و در نهایت، سبب افزایش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان می‌شود این عوامل باعث بهبود پایستگی تحصیلی آن‌ها می‌شود. افزون بر این، خودشکفتگی تحصیلی باعث می‌شود تا دانش‌آموزان اعتقاداتی پیدا کنند که باعث توانایی شخصی شد و از مدرسه و محیط آن ارزیابی‌های مثبتی داشته باشند و در نتیجه انتظار نتایج مثبت را خواهند داشت. این امر موجب قوی شدن افراد در مقابل شرایط ناگوار می‌شود (۲۰)

از مهم‌ترین یافته‌های این پژوهش این است که شکفتگی تحصیلی در مدل مفهومی پیشنهادی نقش میانجی دارد با توجه به نبود پژوهش‌های مشابه، مقایسه نتایج در جهت همسویی و ناهمسویی ممکن نیست. با توجه به یافته‌های بدست‌آمده و تأیید شدن مدل مفهومی پیشنهادی پژوهشگران در این پژوهش، به لحاظ کاربردی می‌توان پیشنهاد کرد که برنامه‌ریزان آموزشی و کارشناسان تربیتی با همکاری معلمان با تنظیم برنامه‌های آموزشی و موقعیت‌های تربیتی، با تنظیم و مدیریت کلاس درس به شیوه‌ای که مؤلفه‌های ادراک محیط کلاس از جمله ادراک علاقه، چالش‌انگیزی، توانایی انتخاب و احساس لذت را در دانش‌آموزان تقویت کند و حمایت عاطفی - تحصیلی و شکفتگی تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش داده و با افزایش این متغیرها می‌توان موجب پایستگی تحصیلی بیشتر از مدرسه در دانش‌آموزان شد که حاصل کار، ارتقای عملکرد تحصیلی و در نهایت پیشرفت تحصیلی خواهد بود. همچنین، پیشنهاد می‌شود که کارگاه‌های آموزشی درباره شکفتگی برای معلمان تا معلمان با اهمیت و کاربرد این متغیر مهم در کلاس آشنا شوند.

از مهم‌ترین محدودیت‌های این پژوهش کمبود منابع و پیشینه پژوهش‌های جدید در زمینه پایستگی تحصیلی برای مقایسه نتایج بود. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به انتخاب اعضای نمونه تنها در بین مدارس متوسطه یک شهرستان اشاره کرد و این مطالعه در دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه دوم (پایه دوازدهم) انجام شده است، لذا تعمیم‌یافته‌های این پژوهش به تمام مدارس کشور با محدودیت روبه‌روست. استفاده از ابزار پرسش‌نامه نیز محدودیت‌های دیگر این پژوهش بود چرا که احتمال سوگیری در ابزارهای خود اظهاری وجود دارد. با توجه به محدودیت‌های یاد شده و یافته‌های نهایی این پژوهش، پیشنهاد می‌شود در طرح‌های پژوهشی آینده، پژوهش‌های دیگری بمنظور روشن شدن ارتباط بین این متغیرها در جوامع آماری و مقاطع تحصیلی دیگر انجام شود تا ارتباط متغیرهای این پژوهش روشن‌تر شود.

معناداری دارد و توانایی پیش‌بینی پایستگی تحصیلی را دارد و پژوهش بایرام نژاد و یاراحمدی (۱۳۹۹) نشان داد که بین ادراک از محیط کلاس با پایستگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. این پژوهش هم‌چنین، نشان می‌دهد که بین ادراک از حمایت معلم و پایستگی تحصیلی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. حمایت تحصیلی از جمله متغیرهایی است که نقش عوامل خانوادگی و همسالان را نشان می‌دهد (۱۲). حمایت تحصیلی بخشی از حمایت اجتماعی است و حمایت اجتماعی محبت، همراهی و توجهی اعضای خانواده، دوستان و همکاران در بر می‌گیرد که آن در محیط‌های تحصیلی به‌کاربرده‌اند. حمایت تحصیلی یک سازه چند بعدی است که نقش معلم - دانش‌آموزان، معلم - والدین و والدین - همسالان ترکیب‌هایی ایجاد می‌کنند که هریک به‌تنهایی و در ارتباط با یکدیگر، در ارتقای کیفیت و کمیت فعالیت‌های تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. مطابق نظرات موجود، حمایت تحصیلی را می‌توان نوعی از حمایت اجتماعی عنوان کرد که شامل ابعاد حمایت اساتید (نوعی حمایت عاطفی که شامل مهیا کردن مشوق‌ها باشد)، حمایت همسالان (نوعی حمایت ابزاری مثل همکاری در انجام تکلیف است) و حمایت والدین (نوعی حمایت شناختی است که باعث انتقال اهمیت و موفقیت‌های تحصیلی به دانش‌آموزان می‌شود) است (۱۲).

چهارمین یافته این پژوهش اثر مستقیم شکفتگی تحصیلی بر پایستگی تحصیلی است. این رابطه در این پژوهش مثبت و معنادار بدست آمد. این یافته با نتیجه پژوهش عبدی و زندگی پیام (۱۳۹۹) نشان داد که بین سرزندگی تحصیلی و شکفتگی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد، همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت شکفتگی در ایجاد حس مثبت به تحصیل، خوش‌بینی نسبت به آینده خود شکوفایی و تحقق خود نقش دارد. بنابراین، می‌توان از شکفتگی به عنوان یکی از عمده‌ترین عوامل در رشد نظام آموزشی نام برد. شکفتگی سازه‌ای در روان‌شناسی است که به نوع زندگی کردن توأم با خوش‌بینی دائمی در عملکردهای انسان اشاره دارد. شکفتگی با تمرکز، توجه و تعهد نسبت به تکلیف که از ویژگی‌های اصلی درگیری تحصیلی هستند، به گونه مثبت رابطه دارد. پژوهش‌های گوناگونی به همبستگی مثبت و معنادار شکفتگی با پیشرفت تحصیلی اشاره کرده‌اند. پژوهش‌ها نشان داده‌اند که دانش‌آموزانی که سطح شکفتگی بالایی دارند، تمرکز بیشتری در مورد تکالیف درسی دارند و عملکرد تحصیلی بهتری دارند (۲۰) پس هنگامی که دانش‌آموزانی که خودشکفتگی تحصیلی بالایی دارند، تکالیف‌شان را به صورت خود جوش انجام می‌دهند، نه تنها احساس خستگی و ناامیدی نمی‌کنند بلکه

References

- 1- Najafipour, S. A., Khaneh Kashi, A., Homayouni, A. (2021). Modeling the relationship between metacognitive burdens and mediating perceptions of the classroom environment over academic life. *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*, Volume 14, Number 2, 1-9 (Text in Persian).
- 2-Fakharian, J., Yaghoubi, A., ZarghamHajebi, M., Mohagheghi, H., (2020). Predicting academic vitality based on family emotional climate, academic conflict and academic self-efficacy. *Journal of Mashhad University of Medical Sciences*, Volume 63, Number 2, 2391-2401(Text in Persian)
- 3-Samari Safa, J.; DashtiEsfahani, M.; Purdell, M. (2021). Developing a model of academic vitality based on the relationship with school, emotional atmosphere of the family, motivation, self-efficacy and academic involvement of students. 20 (77) (Text in Persian)
- 4-Zeinali, S., Akbari, B., Sadeghi, A., and the Purdell, L. (2020). Structural model of the relationship between transformational capitals, academic achievement and academic well-being, behavioral inhibition mediated by academic retention in students volunteering to enter universities. *Social Health Research Quarterly*, 8 (1), 1-12 (Text in Persian).
- 5-Karimzadeh Mohammadabadi, M. (2020). Evaluation of the effectiveness of mindfulness on academic retention, burnout and cyber bullying. *Journal of New Advances in Psychology, EducationalSciences and Education*, 3 (24), 104-130 (Text in Persian).
- 6-Bayramnejad, H., Yarahmadi, Y., Ahmadian, H., Akbari, M. (2020). Develop a causal model of school satisfaction based on the perception of the classroom environment and the perception of teacher support with the mediating role of academic retention and academic conflict. *Journal of School-Virtual Learning*, 8 (3), 71-84(Text in Persian)
- 7- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2008). Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *Journal of school psychology*, 46(1), 53-83.
- 8-Datu, J. A. D., & Yuen, M. (2018). Predictors and consequences of academic buoyancy: A review of literature with implications for educational psychological research and practice. *Contemporary School Psychology*, 22(3), 207-212.
- 9-Salehi, R. (2021). Investigating the role of parents 'involvement in students' academic retention through mediation of academic satisfaction and desire. *Journal of School Psychology*, 10 (1), 147-166(Text in Persian)
- 10-Soltani Banavandi, E., KhezriMoghadam, N., BaniAsadi, H. (2017). Exploring the structures of positivist psychology: Predicting academic vitality based on the meaning of life. *Journal of Education Strategies in Medical Sciences*, 10 (4), 277-287. (Text in Persian)
- 11- Jafari, L., Hejazi, M., Sobhi, A. (2020). Investigating the relationship between academic resilience and students' academic performance and mediating academic meaning. *Journal of School Psychology*, 9 (3), 35-49 (Text in Persian).
- 12-Fathi, D., Jamalabadi, M. (2017). Investigating the role of mediation of resilience in relation to academic support and academic vitality in students 10 (4), 263-269(Text in Persian)
- 13-Martin, A. J., Burns, E. C., Collie, R. J., Bostwick, K. C., Flesken, A., & McCarthy, I. (2021). Growth goal setting in high school: A large-scale study of perceived instructional support, personal background attributes, and engagement outcomes. *Journal of Educational Psychology*.
- 14-Soltani Banavandi, E., Askarizadeh, Q. (2020). Predicting academic vitality based on family flexibility and mindfulness mediated by critical thinking. *Iranian Journal of Medical Education*, 20 (14), 116-126 (Text in Persian).
- 15-Benlahcene, A. (2021). Flourishing and Student Engagement in Malaysian University Students: The Mediating Role of Personal Best (PB) Goals. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 1-10.
- ychological Research and Practice. *Contemporary School Psychology*, 22(3), 207-212.
- 16-Datu, J. A. D., Labarda, C. E., &Salanga, M. G. C. (2020). Flourishing is associated with achievement goal orientations and academic delay of gratification in a collectivist context. *Journal of Happiness Studies*, 21(4), 1171-1182.
- 17- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: short scales to assess flourishing and positive

and negative feelings. Social indicators research, 97(2), 143-156.

18- Hosseini Barzanji, A., Kurd, B. (1400). The relationship between self-fulfillment and self-compassion among Iranian and Swedish students (intercultural study). Journal of Educational Studies, Volume 18, Number 41, 49-65 (Text in Persian).

19- Moradi siahafshadi M, Ghasemi N, Ghamarani A (2015). Evaluating the validity and reliability of flourishing scale and determining the relation between flourishing and academic achievement in students of medicine school. Iranian Journal of Medical Education. 15:330-337 (Text in Persian)

20-Abdi, A., ZandiPayam, A. (2020). Academic performance model based on academic identity, academic vitality, flourishing, academic self-efficacy. Education

in Medical Sciences, 20 (39), 328-337. (Text in Persian).

21- Henderson-King, D., & Smith, M. N. (2006). Meanings of education for university students: Academic motivation and personal values as predictors. Social Psychology of Education, 9(2), 195-221.

22- Shakeri, S. (2003). The effect of family flexibility on mental health of high school students in Shiraz, Master Thesis in Psychology, Shiraz University

23- Sands, T. & Plunkett, S. W. (2005). A New Scale to Measure Adolescent Reports of Academic Support by Mothers, Fathers, Teachers, and Friends in Latino Immigrant Families. Hispanic Journal of Behavioral Sciences, 27: 244-253.

24- Kline, R. B. (2015). Principles and practice of structural equation modeling. Guilford publications.

